

Akershus Arbeiderparti 90-års arrangement,
Oslo 28. november 1992

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Med forbehold om endringer

DEN AKTUELLE POLITISKE SITUASJONEN

Jeg vil først benytte anledningen å gratulere Akershus Arbeiderparti med de 90 år. De som i 1902 stiftet Akershus Arbeiderparti møttes i vissheten om at det de ville var å utrette noe. De hadde selvtillit nok. De ville omforme et urettferdig og klassesdelt samfunn, til et samfunn der det var plass og bruk for alle - et samfunn der menneskeverdet omfattet alle. De ville et samfunn der ingen skulle "tryggle med bøyet rygg, men heve sin daglønn trygg", for å sitere en av våre kjente sanger.

Selv med de problemene og vanskene vi står oppe i, tror jeg våre pionerer i dag ville sagt at vi klarte jobben. Klassesamfunnet er omformet til et velferdssamfunn med muligheter og trygghet for den enkelte. Den materielle standard er økt til et nivå ingen av pionerene som stiftet Akershus Arbeiderparti i sine vildeste fantasier kunne drømme om. Livsstandarden er totalt forandret. Usikkerhet og nedverdiggelse er erstattet med ordninger og rettigheter.

Vår sosiale revolusjon har skapt frihet og nye muligheter for alle, men uten å ta friheten fra noen. Privilegiene er fjernet, men ingen er gjort maktesløse.

Vi er stolte over det vi har utrettet i Norge. Det norske samfunnet er et foregangsland på svært mange områder. Det er små forskjeller mellom folk, vi evner å løse konflikter og motsetninger, vi har høy sysselsetting og lav ledighet sammenlignet med andre land og vi ligger i fremste klasse når det gjelder det å ta vare på miljøet.

Når det gjelder miljøet, stilte jeg i vår - etter mange usaklige angrep - følgende spørsmål til en av våre faste norske miljøkritikere: Fortell meg hvilket land du mener fører en bedre miljøpolitikk enn Norge? Hvilke andre land skal Norge ta eksempel av? Det kom aldri noe svar fra vår norske miljøkritiker.

Men det kom følgende svar fra verdens miljøvernorganisasjoner samlet i Rio i sommer: Det er Norge som har den beste miljøpolitikken, samlet sett.

Jeg trekker ikke dette fram for at vi skal kunne slå oss på brystet og si at vi er best - hos oss er problemene løst. Jeg

sier det fordi det i den daglige hjemlig debatt av og til er nødvendig å minne om hvor vi står. Vi er ikke noe samfunn med store og voksende klasseskiller, og som ødelegger natur og miljø for å opptjene stadig mer profitt. Slik er ikke samfunnet vårt, og slik vil vi heller ikke ha det. Det norske samfunnet er blant de beste og flotteste i verden. Det skal i første rekke arbeiderbevegelsen ha æren for. Dette er det viktig å ikke glemme - gjør vi det, skjønner ikke folk hva det er vi har å forsvare.

Så er det noen som sier: Når vi har et slikt fint og godt samfunn, hvorfor skal vi da på liv og død inn i EF? Hvorfor skal vi bli mer lik de samfunnene som er mer ulike vårt? Jeg forstår at folk reiser slike spørsmål, men svaret vårt er ikke at vi skal bli lik alle andre. Vi skal bevare vår samfunnsmodell, men det klarer vi ikke ved å lukke oss inne.

Det er imidlertid ikke like lett å forstå de partier som reiser slike spørsmål. La oss se på f.eks. SV. På den ene siden kritiserer de Regjeringen for mangel på resultater i fordelingspolitikken her hjemme - de hevder at vi er et samfunn med økende forskjeller mellom folk. På den annen side ber de oss om ikke å søke EF-medlemskap fordi vi har det så bra her i Norge.

Det siste er riktig, vi har det bra i Norge, men hva skyldes det? Jo, det skyldes at det er blitt ført en politikk som har bidratt til stadige forbedringer i levekår og livskvalitet for folk flest. Men det skyldes også at vi har deltatt i en stadig voksende verdenshandel. En stadig åpnere verdenshandel har gitt mulighetene for oss til å selge våre varer og tjenester på et stadig større marked. Det har igjen gitt oss inntekter til å kjøpe varer og tjenester vi ikke kan produsere i Norge. Samlet har dette gitt oss en økonomisk vekst, som har lagt grunnlaget for at vi jevnt over stadig har kunnet utvide og forbedre velferdssamfunnet.

Med EØS-avtalen har vi sikret at norske bedrifter kan selge sine varer til EFTA og EF-landene. Spillereglene blir like for alle, og det er helt avgjørende for et lite, utadvent land.

Tidligere i måneden avsluttet vi to års grundig debatt om Norge i et nytt Europa. Landsmøtet viste for alle hvordan vi har gjennomført en debatt om en vanskelig sak med respekt for hverandres syn. Jeg tror vi kan si - enten vi var for eller i mot - at vi har satt en mal for hvordan vi som nasjon kan føre den videre Europa-debatten fram mot folkeavstemming. Så mye er i så grunnleggende forandring i vår verdensdel at vi ikke kan vende ryggen til Europa-spørsmålet. Denne saken skal hver norske kvinne og mann avgjøre i folkeavstemming om noen år. Fram til da har vi god tid til søkende debatt om hvordan vi som et lite land best kan innrette oss for å bidra i arbeidet med å sikre fred, arbeidsplasser, velferd og miljø.

På onsdag kunne jeg overlevere den norske søknaden om medlemskap i EF til det britiske EF-formannskapet. Det var en hyggelig begivenhet. Den klare tilbakemelding vi får er at

landene i EF ønsker Norge med i Fellesskapet. Norden hører med når et samarbeidende Europa skal løse de mange oppgavene vi står overfor.

Men besøkene i London og Brussel gav også rom for ettertanke. Det er ingen tvil om at Europa nå står oppe i en svært vanskelig situasjon. Vi opplever økonomiske nedgangstider. Arbeidsledigheten har steget i alle land. Det er sosial uro og folk er usikre på hva fremtiden vil bringe. I øst opplever vi grufulle krigshandlinger i det tidligere Jugoslavia. I mange land slår fremmedfrykten og nasjonalismen igjennom med angrep på flyktninger og asylsøkere. Vi opplever skjending av jødiske minnesmerker. Det gjør et særlig inntrykk når vi samtidig minnes at det er femti år siden norske jøder ble sendt til dødsleirene under den annen verdenskrig.

Når vi ser alt dette må vi sette oss ned og spørre; hvilken vei kan vi finne ut av denne vanskelige situasjonen? Hva har vi lært av historien? Det som er mest slående er at landene i Europa opplever de samme problemene som økonomisk nedgang, arbeidsledighet og miljøproblemer. Når vi ser på årsakene, så ser vi samtidig at landene ikke kan løse disse vanskeligheten hver for seg. Tvert i mot - når landene vender blikket innover og tar seg kortsiktig til rette, øker det bare problemene.

Valutauroen har gitt et godt eksempel. Utviklingen i valutamarkedene er vanskelige å forstå for folk flest. Men vi ser alle at det som skjer i et land får betydning i nabolandene. Da svenskene i forrige uke lot sin krone flyte, og i praksis lot den skrives ned, førte det umiddelbart til større problemer for norsk eksportindustri. Jeg anklager ikke svenskene for dette, de har alvorlige økonomiske problemer. Jeg anklager heller ikke finnene eller britene som har gjort akkurat det samme. Men jeg er bekymret for denne situasjonen som fører til at land etter land velter sine problemer over på andre. Til syvende og sist blir dette en kontinuerlig drakamp landene imellom, i steden for at vi sammen tar tak i de grunnleggende årsakene til problemene.

Vi har ridd av det største presset mot den norske krona. Når også vi har opplevet spekulasjonsbølger mot vår valuta, så er det ikke fordi vi har sterke statsfinanser, ikke fordi vi har pris- og kostnadsveksten under kontroll, ikke fordi vi har ro på arbeidsmarkedet og ikke fordi vi har godkjent EØS-avtalen og ikke fordi vi har søkt om medlemskap i EF. Alt dette har bidratt til at spekulasjonen ikke har lykkes.

Hva skyldes valutauroen da ? Jo det skyldes at vi berøres av den økonomiske usikkerhet som råder internasjonalt. Ikke minst skyldes det at både Sverige og Finland har skrevet ned sine nasjonale pengeverdier. Dermed settes karusellen i gang.

Den utviklingen som har skjedd i landene rundt oss har svekket våre styringsmuligheter. Fortsetter det slik vil det gi negative virkninger på vår økonomi både på kort og lang sikt gjennom mer ustabile valutakurser og for høyt rentenivå.

Partifeller - dette må vi få slutt på! Det er fullstendig ødeleggende for den økonomiske utvikling, det setter arbeidsplasser i fare og det umuliggjør økonomisk planlegging. Landene driver bare og skuler på hverandre fremfor å samarbeide. Det var derfor sosialister og sosialdemokrater på midten av 80-tallet satte seg sammen og utredet forutsetningene for en bedre koordinert økonomisk politikk i vår del av verden. De innså at ett land alene ikke klarer å komme seg ut av arbeidsledighetens og spekulasjonens åk, dersom ikke flere samarbeider om det. Det er lenge siden vi ble enige internasjonalt om hva en kilo og en meter er. Og det er like viktig å vite hva de forskjellige lands valuta er verd. Stabile kurser vil gi det beste grunnlaget for at rentenivået kan reduseres. Og et lavere rentenivå er igjen en sentral forutsetning for å få fart på sysselsettingen.

Derfor må vi få til et mer utviklet økonomisk samarbeid i Europa. Da er det visse rammebetingelser som må være felles. Dersom et land har store budsjettunderskudd og høy prisvekst, mens et annet har overskudd i sine budsjetter og lav prisvekst, så vil ikke valutakursene være stabile over tid. Det blir uro og usikkerhet. Et land kan ikke drive en valutapolitikk, mens nabolandet driver en helt annen. Enkelte hovedstørrelser i den økonomiske politikken må koordineres.

Liknende samarbeidsbehov har vi på en rekke andre områder. Det er en felles forståelse i dagens Europa om at vi må møte utfordringene i samarbeid. EF har siden 50-årene vært rammen for politisk og økonomiske samarbeid i Europa. Samarbeidet har utviklet seg, flere land og nye saksområder er kommet til. Den dagen kommer ikke når vi kan si en gang for alle at slik er EF. EF er i stadig utvikling slik det må være når demokratiske og selvstendige land skal finne felles løsninger.

Det som står fast er at EF har lyktes i å gjøre arbeidet for fred, miljø, sosiale rettigheter og sysselsetting til et europeisk felles anliggende. EF-landene har tatt et felles ansvar for de mest grunnleggende spørsmål. Vi kan selvsagt diskutere om man burde ha kommet lengre. Men like fullt er det her grunnlaget legges for forpliktende politisk samarbeid i Europa. Jeg kan ikke se at det finnes noe realistisk alternativ, og jeg synes ikke vi får noe overbevisende svar fra de som mener vi bør satse på andre samarbeidsformer.

Nå står Maastricht-traktaten på dagsorden i EF-landene - og i vårt eget land. En slik avtale mellom 12 land vil alltid bli et kompromiss. Slik er det med alle avtaler, enten det er en avtale mellom partene i arbeidslivet eller det er en avtale mellom forskjellige land. Det blir å ta og gi. Ingen kan si at de fikk gjennomslag på alle områder.

Når vi i dag går igjennom denne avtalen må vi se hva som var bakgrunnen for den. I 1989 ble Tyskland gjenforenet og jernteppet forsvant. Det la et særlig ansvar på EF-landene for å utvide det politiske samarbeidet i Europa og sikre større stabilitet. Maastricht-traktaten avtalefester mye av det politiske samarbeidet som hadde utviklet seg på 80-tallet. Det kanskje nyeste og

viktigste er knyttet til forslaget om økonomisk og monetært samarbeid der man bl.a. setter som mål å få slutt på valutauroen og spekulasjonene gjennom opprettelsen av en felles valuta.

Det er ingen tvil om at dette er en omfattende avtale, og at den ble til på kort tid. Da blir det igjen mer krevende å få tid til å forklare innholdet og retningen i samarbeidet. Når alle land i tillegg møter økonomiske og sosiale problemer så er det ikke vanskelig å forstå at den folkelige skepsisen stiger.

Men nettopp da må vi spørre oss om hva som er alternativet til forpliktende samarbeid, hvordan kan vi bli bedre i stand til å møte de utfordringene vi alle møter? Vi trenger sterkere samarbeid om valuta og økonomisk politikk, ikke minst er dette helt avgjørende for et lite land som Norge. Derfor sa Landsmøtet at Maastricht-traktatens målsettinger om vekst med lav inflasjon, samordning av valutaene og langsiktig balanse i statsbudsjettene var både viktig og nødvendig. Euro-LO ber faktisk "regjeringene stå fast på arbeidet med en økonomisk og monetær union for å sikre stabilitet på valutamarkedene som må til for å sikre opprettelse av nye arbeidsplasser."

Selv om dette er vanskelige spørsmål, så må vi forholde oss til dem. Noen partier velger likevel å se bort fra at valuta-spørsmålene er et felles anliggende i Europa. Vi har lenge spurt om hva SV vil gjøre for å få slutt på den ødeleggende valuta-spekulasjonen. Partiet varslet at svaret skulle komme i EF-debatten på Stortinget sist uke. Men der kom det ikke noe svar. Tvert om kunne en tolke deres utenrikspolitiske talsmann, Paul Chaffey fra Akershus, at landene burde ha full handlefrihet til å devaluere når de fant det nødvendig. Men hva slags frihet er det? Det er å strekke våpen, det er å gi etter - for valuta-handlernes frihet. Det er å åpne veien for spekulasjon og konkurrerende devalueringer med sikte på å vinne kortsiktige gevinster. Dette er en frihet som står langt fra sosialdemokratiets frihetsbegrep.

Et stabilt valutamarked er viktig for all økonomisk aktivitet, enten det er bedriftenes planlegging av kjøp og salg med utlandet eller gjennomføringen av myndighetenes økonomiske politikk. Vi trenger nå sterkere samordning av den økonomiske politikken i Europa. På landsmøtet orienterte jeg om at Norge som EFTA-formannskap hadde tatt initiativ til et felles løft mot arbeidsledigheten innen rammen av EØS. Nå vinner disse tankene støtte. EF-kommisjonen arbeider med forslag til samlet europeisk satsing på infrastruktur. EF-landenes økonomi og finansministre støtter det norske forslaget. Tidlig neste år bør forholdene kunne ligge til rette for et ministermøte på EØS-nivå.

Det hadde ikke vært mulig å få støtte til slike tanker bare for få år siden. Men i dag ser alle land at de ikke kan få ned arbeidsledigheten alene. Det er ikke nok å øke budsjettunderskuddet og stimulere etterspørselen i ett land. Av hver hundrelapp vi bruker går over halvparten til å kjøpe utenlandske varer. Og når de store landene øker budsjettunderskuddet må vi betale deler av regningen gjennom høyere renter i Norge.

Vi må satse på samarbeidets muligheter. Her hjemme er det mange som bruker all sin tid på å peke på begrensningene. Selvsagt kunne Maastricht-avtalen ha vært bedre. Selv om miljøavsnittet er det kanskje viktigste steget fremover i europeisk miljøsamarbeid, kunne vi ha ønsket at det gikk enda lenger. Vi støtter de land som går inn for større åpenhet og innsyn, og mindre byråkrati i beslutningsprosessen. Vi mener EF må ta samarbeidsmulighetene bedre i bruk for en styrking av sysselsettingspolitikken. Den sosiale dialog mellom arbeidstakerorganisasjoner og arbeidsgivere bør i enda sterkere grad utvikles til en integrert del av EFs beslutningsprosesser. Den sosiale dimensjon må videreutvikles for å unngå sosial dumping og ny ulikhet mellom arbeidstakerne.

Men felles for alle disse ambisjonene er at vi bare kan vinne gjennomslag for dem om vi er med på innsiden - der beslutninger formes og fattes. For flertallet på landsmøtet var det helt avgjørende av Sverige og Finland har søkt om medlemskap i EF. Dermed kunne Norge blitt stående alene igjen utenfor EF, med 80% av Norden på innsiden og grensen mot EF gående langs Kjølen.

Dette er helt avgjørende. Dette handler ikke bare om økning i grensehandelen og problemer for næringsvirk-somheten i grenseområdene. Det handler også om hvor bedriftene velger å investere. Og det handler om hvordan vi skal tale vår sak - for den taler vi best selv. Isolasjon er det motsatte av velferd og politisk innflytelse. Isolasjon betyr store selvpålagte begrensninger i muligheten til å ivareta norske interesser. Det er nå - og ikke om 10 år at EF vil forhandle med EFTA-landene. Derfor er det så viktig at vi har grepet denne muligheten til å se hva forhandlinger sammen med våre nordiske naboer kan gi oss.

I vår egen EF-debatt er det mange på nei-siden som holder opp begreper som felles valuta, felles sentralbank og europeisk union og mener at ordene i seg selv skal få oss til å si nei. Men det er en kortsiktig holdning. Vi må heller spørre: Hvorfor har 12 demokratiske land, med regjeringer fra høyre til venstre tatt alt strevet med å lage denne avtalen? Deres mål har etter beste evne vært å arbeide for at Europa kan ta vare på sin egen sikkerhet og utvikle sin økonomi i stabilitet og at de kan fatte vedtak som monner i kampen for miljøet. Og dette er utfordringer også vi møter. Bør vi ikke da gå med i et felles løft sammen med de landene som står oss nærmest?

Den store fanesaken i Sp og SV har til nå vært utsikten til at Norge skal bli med i en union. Det skal ikke mye historisk kunnskap til for å se at union er et begrep som klinger dårlig i norske ører. Når vi hører ordet union tenker mange på erfaringene fra en union vi ble påtvunget av stormaktene i 1814. Og selv om forholdene er aldri så forskjellige nesten 200 år senere, så er ikke det nok for Senterpartiets leder som kort og godt sier at vi har dårlig erfaring med den slags i Norge.

Men holder det mål når Anne Enger Lahnstein snakker om "den

slags"? Hva slags, spør jeg da. Vi kan da ikke sammenlikne en påtvunget union fra 1814 med et forpliktende samarbeid vi velger frivillig sammen med frie, selvstendige, demokratiske land på 1990-tallet. Begrepet union slik vi har brukt det i vårt språk er ikke dekkende for det EF-samarbeidet som utvikler seg. Men så har da også begrepet en helt annen betydning i andre lands språk. Derfor er det et dårlig ord for å beskrive noe mange land med helt ulik historie skal kunne dele: Et nært og forpliktende samarbeid mellom selvstendige land.

Mange vil bruke ordet union som argument i seg selv mot EF. Det vil etter hvert bli et ganske spinkelt argument. Det kan ikke være nok å skremme med ord. Vi må trenge bak ordene og se på hva samarbeidet inneholder og hvilke mål det er man vil nå.

*

Vi lever i en vanskelig tid. Jeg sa det på landsmøtet, og jeg gjentar det her. Det er langt vanskeligere å styre i dag enn det var for tretti eller førti år siden. Men det at det er vanskelig, må ikke få oss til å gi opp.

Vi må gjøre det som gjøres kan på hjemmebane for å mestre problemene. Og så må vi ut. Vi må ut for å samarbeide med dem som sliter med nøyaktig de samme vanskene og de samme problemene som oss. Selv om situasjonen er forskjellig fra land til land, er årsakene stort sett de samme. Vi mangler styringsredskaper over alle de kreftene som ikke har noen føling med de enkelte nasjonalstaters landegrensener.

Det blir stadig mer innlysende at stadig flere av de oppgaver vi står overfor, krever handling på tvers av landegrensene. Når så mange krefter virker på tvers av landegrensene er det ikke godt nok at de fleste av våre politiske virkemidler bare er nasjonale. Dette er noe ikke minst vi opplever, som et lite land med en åpen økonomi.

Skal vi gjenvinne kontrollen og styringen over mange av de kreftene som er med og former vår hverdag, må vi kunne fatte demokratiske beslutninger som virkelig setter oss i stand til å håndtere utfordringene og styre utviklingen. Ingen kan lenger med troverdighet si til norske velgere at vi kan løse alle våre oppgaver gjennom beslutninger i Norge alene. Å avskjære oss fra de fora der viktige beslutninger fattes, er i virkeligheten å begrense vår egen selvråderett.

Når vi søker medlemskap, gjør vi det med klare ambisjoner - ikke bare for de hensyn vi må ivareta i forhold til vår distrikter, de forhold vårt landbruk arbeider under, forvaltningen av fiskeressursene og våre energi-ressurser. Vi gjør det også med klare ambisjoner om hvordan vi ønsker EF-samarbeidet skal utvikle seg.

Samarbeidet i Europa må respektere det europeiske mangfoldet. Folk må kunne kjenne seg igjen i avgjørelser som tas, og avgjørelsene må tas nærmest dem det gjelder. EF trenger større

åpenhet og innsyn, og mindre byråkrati.

Partifeller - det er derfor en spennende prosess vi får delta i månedene og årene som kommer. Det blir utfordrende og spennende forhandlinger. Resultatene er ikke gitt på forhånd. Bli det ingen akseptabel avtale, vet vi at det heller ikke vil bli noe medlemskap. Da har vi fått dokumentert at vi heller ikke denne gangen nådde fram. Men det er slett ikke vårt utgangspunkt. Vi vil en avtale som så langt som mulig ivaretar våre verdier og våre interesser. Her står vi ikke alene, men sammen med politiske venner i flere land.

Noen ønsker at stortingsvalget til neste år skal bli et EF-valg. Nå er det faktisk innlysende at EF blir et sentralt valgkamptema. Men EF-medlemskapet skal ikke avgjøres på Stortinget. Det skal avgjøres av det norske folk gjennom en folkeavstemming. På våre stortingsvalglistene vil det være folk som er både for og mot medlemskap i EF. Uansett hva de mener om EF-saken, skal de alle drive arbeiderpartipolitikk på Stortinget de kommende fire år. De skal velges for å gjennomføre mest mulig av vårt program.

*

Det er en sak som blir viktigere enn alle andre saker under den kommende valgkampen, og det er kampen for sysselsettingen. Uansett må vi sørge for at den blir det. For hva er det som gjør folk mer usikre, mindre optimistiske hva fremtiden angår, hva er det som er årsakene til at flere får problemer med å få endene til å møtes? Jo, det er arbeidsledigheten. Derfor er den fulle sysselsettingen jobb nummer en for Arbeiderpartiet.

I vårt sosialdemokratiske program for 90-åra gir vi et helhetlig svar på sysselsettingsproblemet. De demokratiske kreftene må forenes på tvers av landegrensene. Vårt politiske arbeid på ulike plan - lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt - må forenes i ett grep: Det sosialdemokratiske grepet. Denne dimensjonen står helt sentralt i det nye programmet.

Både vårt land og andre land trenger sterkere internasjonal drahjelp for å stimulere sysselsettingen. Selv om vi skal være forsiktige med å ha for sterke forventninger, ser vi visse positive signaler. Foran det kommende EF-toppmøtet som holdes om 14 dager i Edinburgh, arbeides det med en vekststrategi som bl.a. bygger på økte investeringer i infrastruktur. Større aktivitet vil ikke minst kunne slå gunstig ut for små land med åpne økonomier.

Hovedjobben med å løse ledighetsproblemet må vi likevel ta her hjemme. Med internasjonal drahjelp blir det imidlertid lettere å få til.

Det står i programmet at det blir en formidabel oppgave å klare full sysselsetting. Det antydes at antall arbeidssøkende vil øke med anslagsvis 180.000 personer fram mot århundreskiftet.

Som en illustrasjon på hvor omfattende oppgaven er, kan vi

vise til våre naboland. Siden vi sist overtok regjeringsmakten høsten 1990 har ledigheten i Sverige økt med 145.000 personer og i Finland med 228.000 personer. Sammenlignet med situasjonen i våre naboland kan økningen i Norge fortone seg som nokså moderat. I følge Arbeidskraftundersøkelsen har ledigheten i Norge i denne perioden økt med 14.000 - fra 112.000 til 126.000 personer. Dette viser at vi i dag har noe bedre forutsetninger enn våre naboland til å håndtere problemene på arbeidsmarkedet.

Innenfor rammene av en stø kurs med lav kostnadsvekst og solid utenriksøkonomi har vi ført en aktiv og ekspansiv økonomisk politikk for å bekjempe ledigheten. Bare i år bruker vi nesten 50 milliarder mer over statsbudsjettet enn vi får inn. Vi har investert milliarder i veier, jernbane, byggevirkksomhet, miljøtiltak og omsorgssektor, for å skape arbeidsplasser og styrke næringslivets muligheter. Vi letter avgiftstrykket på en presset industri. Vi har satset milliarder på forskning for å legge grunnlaget for et framtidsrettet næringsliv. Vi har bygget om de statlige virkemidlene og styrket statsbankene. Vi har styrket kommuneøkonomien.

Dette vil vi holde fram med, men det finnes klare grenser. Vi kan ikke ha rekordstore budsjettunderskudd i år etter år. Derfor må vi få mer sysselsetting ut av de pengene vi bruker. En slik politikk har det offentlige Sysselsettingsutvalget kalt for solidaritetsalternativet. Hovedstrategien i dette alternativet er å frigjøre midler til mer sysselsetting gjennom en moderat inntektspolitikk og omfordeling på de offentlige budsjettene.

Hvorfor er dette helt avgjørende? Jo, fordi det ikke finnes noen annen troverdig måte å løse sysselsettingen på. All den vekst vi kan forvente oss i de offentlige inntektene de nærmeste år kommer til å gå med til automatisk vekst i utbetalinger fra folketrygden og økte rentebelastninger av voksende statsgjeld. Alt annet vi vil gjøre over de offentlige budsjetter må skje gjennom omfordeling.

Et eksempel på hvilken oppgave dette er, ser vi i helsepolitikken. Dersom vi fram mot år 2.000 bare har som ambisjon å opprettholde dagens tilbud innenfor eldreomsorgen, må vi mot slutten av 10-året årlig bruke 5 milliarder kroner mer pr. år. Årsaken er vi blir flere blant av de eldste eldre. Og dette er bare for å opprettholde dagens tilbud. Vi vil jo forbedre det.

En radikal politikk for rettferdig fordeling og økt sysselsetting, blir derfor en politikk der vi må bruke de midler vi har til rådighet på en bedre måte. At midler en gang har havnet på en budsjettpost, er ingen garanti for at midlene blir best brukt ved at beløpene forblir værende der. Kravene til å finne alternativer - til å omfordele over de offentlige budsjetter vil tvinge seg mer og mer inn over oss.

En politikk for full sysselsetting, vil være en politikk med flere offentlig tilsatte enn i dag. Men det kan ikke skapes ved en tilsvarende vekst i de offentlige utgifter. Derfor må vi få mer sysselsetting utav de vel 370 milliarder kroner vi i dag

disponerer i statsbudsjettet. Vi må også få mer sysselsetting utav de vel 130 milliardene kommunesektoren har til disposisjon.

For å mestre sysselsettingen ligger det ikke an til at det kan bli noen særlig bedring i levestandarden for den enkelte. Det er det kort og godt ikke rom for dersom sysselsettingen skal øke. Dette tror jeg det i dag er bred forståelse i befolkningen om. Ikke minst har de siste tiders hendelser om kring renter og valuta minnet oss alle på det.

Selv om det ser ut for at vi klarte å overvinne valutauroen, kan vi ikke bare toe våre hender og slå oss til ro med at vi klarte det denne gangen også. Både arbeidsgiversiden og fagbevegelsen er urolige for situasjonen i deler av næringslivet. Det er Regjeringen også. Vi vurderer situasjonen nøye og vil i forbindelse med Salderingsproposisjonen fremme ytterligere tiltak for å bedre vilkårene for deler av den konkurranseutsatte industrien.

*

Partifeller - det er skiftende politiske tider. Mange føler usikkerhet, og flere føler ikke den samme parti-politiske forankringen som i tidligere tider. Men selv om det er voksende usikkerhet, er det ingen flukt fra de sosialdemokratiske verdiene. Det er et betydelig flertall i folket i dag for våre verdier. Flere deler våre tanker om folkestyre, rettfærdig fordeling og solidariske løsninger.

Fremskrittspartiet er i full indre oppløsning med sterk synkende oppslutning. Høyre foreslår å kutte neste års statsbudsjett med 11 milliarder kroner kombinert med omfattende privatisering. Problemet for Høyre er at denne politikken ikke gir økt oppslutning for partiet.

Noe sentrumsalternativ finnes ikke. Ser vi på Senterpartiets program, ser det med unntak av Europa-politikken og til dels landbrukspolitikken, til forveksling ut likt vårt program. Ser vi på SV's er det også preget av sosialdemokratiske verdier og visjoner. Problemet med SV's program er at der har en fullstendig glemt å prioritere. Alle gode ønsker legges oppå hverandre. Skulle noen forsøke å gjennomføre programmet, ville en ha brukket ryggen allerede i første budsjettoppsett. Det er - partifeller - helt nødvendig å ha drømmer i politikken, bare en ikke drømmer seg bort !

Det finnes derfor kun to helhetlige regjeringsalternativ i norsk politikk i dag. Det ene er det konservative alternativet representert ved Høyre. Det andre alternativet er det radikale representert ved Arbeiderpartiet.

Partifeller - jobben de knappe 10 månedene som gjenstår fram til stortingsvalget - er å legge grunnlaget for at det radikale alternativet vinner. Vi er bedre skodd enn på lenge. Aldri har så mange deltatt så aktivt i utformingen av et nytt arbeidsprogram. Det er et program bygget på tanker og ideer fra det

mangfoldet Arbeiderpartiet representerer.

Nå må vi ut å formidle og diskutere programmets innhold med dem som ikke har deltatt. Det er på den måten Arbeiderpartiet vinner fram - ikke gjennom enkle slagord og floskler. Det er en slik strategi som gir Arbeiderpartiet økt tillit. Tilliten er ikke noe vi kan be om - det er noe vi får. Dialog med velgerne er det viktigste tillitsskapende tiltaket vi kan få til.

Og så skal vi, slik som dere skal gjøre det i dag, bruke kulturen i vår politiske formidling. Et parti uten kultur, er et parti uten røtter til det pulserende liv. Et slikt parti blir fort politisk blindt. Arbeiderpartiet bruker kulturen - derfor er det ingen fare for at vi skal miste synet. Det er et friskt og radikalt Arbeiderparti som vil gå inn i valgkampen. Det er dette 90-års arrangementet det beste beviset på.

Lykke til med jubileet !